

DE WIELEWAAL. *ORIOLOUS GALBULA* (SCHL.)

Een der schoonste vogels van ons land is de Wielewaal, gewoonlijk *goudlijster* en *goudmeerl* genoemd, in sommige streken ook *gele gouv*. Men krijgt hem echter zeldzaam te zien, want hij is uitermate schuw.

De Wielewaal heeft de grootte van den zwarten lijster, eer grooter dan kleiner; de kleur is een fraai geel met zwart; zwart zijn de vleugels, de slagpennen met geelachtig witte zoomen, de teugels en de staart op een derde ongeveer na, want de beide middelste staartpennen zijn geheel zwart, de overige over $\frac{1}{3}$ aan de uiteinden citroengeel. Alle overige deelen zijn citroengeel.

Het is echter alleen het volwassen, in volle kleur zijnde mannetje, dat deze kleuren vertoont. Het wijfje heeft in kleur veel overeenkomst met een wijfjes-sijs, geelachtig groen op de bovendeelen en vuil wit met zwartgrauwe langsvlekken op de onderdeelen. De jongen vertoonen dezelfde kleuren als het wijfje en eerst in het derde jaar hebben de mannetjes het volledige geel en zwarte kleed. Oude wijfjes krijgen soms bijna de kleur van het mannetje, maar zijn daarvan toch altijd te onderscheiden.

Het oog is bloedrood, bij de jongen bruinrood, de snavel is vuilrood.

De Wielewaal, waarvan maar één soort in ons werelddeel voorkomt, bewoont het gematigde en het warme deel van Europa, het noorden van Afrika en het westen van Azië.

Hij komt in het begin van Mei tot ons en verlaat ons reeds weder in het begin van Augustus en is derhalve slechts gedurende drie maanden waar te nemen. Daarbij komt, dat hij zoo schuw is, dat men hem niet gemakkelijk in het oog krijgt. Hij beweegt zich bijna voortdurend in de toppen der hooge boomen, komt zelden of nooit op den bodem en maakt door zijne schuwheid alle pogingen om hem waar te nemen vruchteloos.

Een sprekend voorbeeld daarvan is het volgende. Een jonge wielewaal, die nog niet goed kon vliegen, werd door een mijner kinderen gevonden en in een kooitje geplaatst, dat aan alle zijden traliën had. In het bosch, op de plaats waar het jong gevangen was, hing ik het kooitje aan een boom. Ofschoon ik de oude vogels hoorde schreeuwen

om hun jong, kreeg ik ze niet te zien. Ik liet ze aanvankelijk met rust, ten einde ze niet te verjagen, maar nadat ik bespeurd had dat zij hun jong voedsel brachten, posteerde ik mij in den omtrek. Het baatte mij echter niet; ik kon mij zóó verdekt niet opstellen, dat de oude vogels hun kind voedsel gaven terwijl ik het zag; ik bespeurde het alleen aan het voedsel in de kooi en doordien het jonge dier gezond bleef. Na een paar dagen de vogels met rust te hebben gelaten beproefde ik de ouden te lokken door het jong te veront-rusten. Hierbij merk ik op, dat het jonge dier, toen het pas gevangen was, volstrekt niet schuw was; het zat bedaard op zijn stokje te kijken en het werd eerst schuw *nadat het een dagje in de kooi had gezeten*. Als ik nu weder de plaats naderde, begon het dier te schreeuwen, welk geluid terstond beantwoord werd door een der ouders, die onmiddellijk kwam aanvliegen. Bij die gelegenheden zag ik hen soms door de toppen der boomen schieten, maar ofschoon ik aanhoudend hun alarmkreet vernam, kreeg ik de vogels nooit slechts even goed te zien. Dit is wel een sterk bewijs voor hunne schuwheid, daar de meeste vogels, als hunne jongen in gevaar verkeerden, zich zeer bloot geven.

Eene andere opmerking welke ik bij deze gelegenheid maakte is deze. Dr. SCHLEGEL zegt in zijn *Vogels van Nederland*: »Evenwel brengt hij zijn jongen met insecten groot." Ik kan echter constateeren dat het hoofdbestanddeel, waarmede deze jonge wielewaal werd gevoerd, bestond uit kersen en wel de zwarte zoogenaamde kriecken.

De groote boom in mijn tuin, die vol geladen was, een van die soort, »waaraan men geen vijf, zes kersjes mist," was de gewone verblijfplaats der wielewalen en de kooi lag voortdurend vol stukken kers, terwijl de ontlasting *niet alleen van het gevangen jonge dier* geheel als inkt was, maar overal in het bosch, waar de wielewalen vertoefden, zag men op den bodem de zwartblauwe plekken, waar de uitwerpselen van het vrij vliegende kroost terecht waren gekomen.

Ook de Duitsche schrijver W. BOECKER-WETZLAR deelt mede dat de wielewaal een groot liefhebber van kersen en druiven is, en dat hij om die reden in de kersenboomgaarden en wijnbergen ijverig wordt vervolgd, terwijl AD. en K. MÜLLER getuigen: »Aan den anderen kant is hij echter gevaarlijk voor de kersen, waarvan hij niet alleen velen nuttigt, maar nog meer bederft."

Van dit laatste heb ik mij kunnen overtuigen. Daar de vogel, zooals ik reeds zeide, zeer schuw is, zijn het voornamelijk de vroege

morgenuren welke hij gebruikt om zich aan de kersen te goed te doen. Staat men vroeg op, dan betrapt men hem op heesterdaad en neemt men dan de moeite eens in den boom te klimmen en de kersen te onderzoeken, dan vindt men ze in massa, die pas *gedeeltelijk* aangegeten zijn. Ik geloof dan ook, dat men in kersenboomgaarden geen schadelijker vogel dan de wielewaal kan hebben en dat zij gedurende den tijd van het rijp worden zeer weinig insecten eten *maar bijna uitsluitend kersen*.

De insecten, waarmede hij zich voedt, als er geen kersen zijn, bestaan volgens verschillende waarnemers uit rupsen, vlinders, maden, sprinkhanen en kevers, die hij van de bladeren of in de vlucht vangt, want op den bodem komt hij zelden. Ja, ik zou zeggen niet zonder hoge noodzakelijkheid. Deze laatste bestaat b.v. als de jongen, die zeer gulzig zijn, vóór zij nog voldoende kunnen vliegen het nest verlaten en op den grond terecht komen, waar de ouders hen dan even ijverig voeden als in het nest.

Over de kunstvaardigheid van den wielewaal als nestbouwer is veel gezegd en terecht, want het nest *is* kunstig. Het bestaat uit een hangende zak, welke aan de gaffelvormige takken der struiken of boomen wordt bevestigd, gewoonlijk op manshoogte of hooger. Beide geslachten nemen, volgens de waarnemingen van ADOLF MÜLLER, aan het werk deel. Het mannetje zit op het nest en rangschikt de bouwstoffen, terwijl het wijfje in zwevende vlucht daaronder de afhangende vezels en draden aanpakt en van den eenen tak tot den anderen spant, waar zij ze weder met behulp van het mannetje vastmaakt. Het nest hangt vrij in de lucht en wordt dus door den wind bewogen. Als bouwstof wordt gebruikt zoowat alles wat een vogel gewoonlijk aanwendt; halmen, droog gras, vezelen van boombast, mos, spinsel van insecten, vederen, enz. en op de zachte onderlaag in dit wiegelende nestje, worden 4 à 5 glinsterende eieren gelegd, die op een witten grond roodachtig bruine puntjes en vlekjes vertoonen. Volgens BOECKER broeden mannetje en wijfje afwisselend, doch neemt het mannetje alleen in de middaguren de plaats van het wijfje in.

Voor vogelliefhebbers kan het zijn nut hebben te weten, dat de wielewaal slechts één broed per jaar maakt en dat men uit een nest jongen de mannetjes kan onderscheiden aan den levendig groenen kleur van den rug.

De zang van den wielewaal is door vele schrijvers hoog verheven en men kent er genoeg waarde aan toe om hem tot dat doel als kooi-

vogel te houden. Nu is het waar dat zijn fluiten zeer melodieus klinkt, en als men zijn zang, die men fluitend vrij wel kan nabootsen en dan klinkt ongeveer als *huuduut-ditleo-dluutleo*, buiten hoort, het zeer aardig klinkt; maar volgens mijne meening zou het in de kamer gehoord niet dat verrassende effect maken, hetwelk het gefluit in de vrije natuur maakt. Daar verlevendigt een paar wielewalen een geheel landschap met hun gefluit en men luistert er met genoegen naar. Het leelijke gekras, waarmede de wielewaal echter zijn fluiten besluit, is allernaangenaamst voor het gehoor en bederft het schoone van zijn fluiten totaal. Die toon klinkt als een langgerekt krijschend, rauw »krèk'' en heeft wel iets van het onaangename geluid, dat een kat laat hooren als men ze bij ongeluk bezeert. Dit leelijke geluid laat hij altijd aan het einde van zijn kort lied hooren, wacht dan een oogenblik en begint opnieuw. Den geheelen dag hoort men dat gefluit en geschreeuw en geen vogel laat zoo aanhoudend zich hooren nòch is zoo rusteloos.

De vogelliefhebbers van den ouden stempel, die den wielewaal als kooivogel niet op prijs stelden, hadden volgens mijne meening groot gelijk. Hij heeft veel voedsel noodig, veel en betrekkelijk kostbaar, maakt zijn kooi, enz. zeer vuil, is, ondanks alle moeite en zorg, moeielijk in het leven te houden, terwijl het krijschende geluid, waarvan ik boven sprak, in de kamer afschuwelijk moet klinken en niet opweegt tegen het genot van zijn melodieus gefluit.

Loenen (Veluwe), Aug. '97.

J. HENDRIK VAN BALEN.
